

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 126/2022-46

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a zo sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Ivetou Rajtákovou, advokátkou, Štúrova 20, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 101/2011 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 101/2011 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Košice II **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 101/2011 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **4 000 eur**, ktoré jej **j e** Okresný súd Košice II **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný Košice II **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **739,66 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 17. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov

podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 101/2011, v ktorom vystupuje v procesnom postavení poškodenej. Sťažovateľka navrhuje ústavnému súdu, aby prikázal okresnému súdu, aby konal bez zbytočných prietahov, a priznal jej finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 eur a trovy konania.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že napadnuté konanie začalo podaním obžaloby 11. mája 2011 proti bývalému manželovi sťažovateľky [REDAKOVANÉ] za prečin ublíženia na zdraví podľa § 157 ods. 1, 2 písm. b) Trestného zákona. Sťažovateľka si v konaní uplatnila náhradu škody v celkovej výške 1 045,57 eur (strata na zárobku a bolestné).

3. Sťažovateľka ďalej podrobne opísala priebeh napadnutého konania a zdôraznila, že napadnuté konanie dosiaľ (ani po viac ako desiatich rokoch) nie je právoplatne skončené a okresný súd v predmetnom konaní nevyniesol ani jedno meritórne rozhodnutie.

4. Podľa názoru sťažovateľky predmet konania nemožno považovať za skutkovo ani právne zložitý. Povinnosťou okresného súdu je vykonaním dokazovania náležite zistiť skutkový stav veci, avšak práve pri vykonávaní dokazovania je evidentný dezorganizovaný postup okresného súdu, ktorý napadnuté konanie neúmerne predlžuje.

5. Jednoznačným príkladom neefektívneho postupu okresného súdu je nariadenie znaleckého dokazovania uznesením z 19. novembra 2012 znalcami z odboru zdravotníctva, odvetvia psychiatrie na účely vyšetrenia duševného stavu sťažovateľky. Následne po dobu takmer ôsmich rokov okresný súd vyhotovenie znaleckého posudku nevyžadoval, ale opätovne uznesením zo 16. apríla 2020 pribral znalca v rovnakom znaleckom odbore a s rovnakou úlohou. Uvedený postup bol okresnému súdu vytknutý sťažovateľkou, prokurátorom, ako aj Krajským súdom v Košiciach (ďalej len „krajský súd“). Okresný súd začal konať až na základe dôrazného upozornenia krajského súdu v uznesení z 8. júna 2020, ktorým zrušil uznesenie okresného súdu zo 16. apríla 2020. Znalecký posudok bol okresnému súdu doručený 8. októbra 2020.

6. Obdobnú situáciu okresný súd vyvolal aj v otázke znaleckého dokazovania v odbore psychológie. Krajský súd aj v tomto prípade uznesením č. k. 8 Tos 75/2013 z 2. decembra 2013 zrušil uznesenie okresného súdu z 19. novembra 2012 o pribratí znalkyne z odboru psychológie s odôvodnením, že v predmetnej veci už bol vypracovaný znalecký posudok a z uznesenia okresného súdu nevyplývali žiadne pochybnosti o správnosti tohto znaleckého posudku odôvodňujúce ďalšie znalecké dokazovanie. Napriek uvedenému okresný súd uzneseniami z 15. novembra 2016 pribral na vypracovanie kontrolného znaleckého posudku znalkyňu z odboru psychológie. Aj tieto uznesenia okresného súdu boli zrušené krajským súdom z rovnakého dôvodu.

7. Identická situácia nastala aj pri znaleckom dokazovaní znalcom z odboru zdravotníctva a farmácie, odvetvia chirurgie a úrazovej chirurgie, keď okresný súd, disponujúc znaleckým posudkom znalca [REDAKOVANÉ], po vykonaní jeho výsluchu uznesením z 15. novembra 2016 opätovne pribral znalca na účely vypracovania kontrolného znaleckého posudku. Krajský súd uznesením č. k. 8 Tos 19/2017 z 24. apríla 2017 zrušil predmetné uznesenie

okresného súdu z dôvodu, že už bol vypracovaný znalecký posudok, o ktorom nevznikli pochybnosti.

8. Opísaný opakovaný nesústreďený a neúčelný postup okresného súdu oddialil meritórne rozhodnutie v danej veci o niekoľko rokov.

9. V postupe okresného súdu sa podľa názoru sťažovateľky vyskytli aj obdobia bezdôvodnej nečinnosti, ktoré bližšie špecifikovala a ktoré spolu predstavujú obdobie nečinnosti v trvaní troch rokov a deviatich mesiacov.

10. Sťažovateľka si nie je vedomá, že by vlastnou činnosťou prispela k predĺženiu napadnutého konania. Jej právna zástupkyňa požiadala o odročenie hlavného pojednávania trikrát, a to z objektívnych dôvodov, čo predĺžilo konanie o sedem mesiacov, čo je v pomere k celkovej dĺžke napadnutého konania zanedbateľné.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

11. Okresný súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že obžaloba na [REDAKOVANÉ] bola podaná 16. septembra 2011. Samosudkyňa uznesením č. k. 4T 101/2011 z 11. novembra 2011 po preskúmaní obžaloby vrátila vec prokurátorovi do prípravného konania s tým, že neboli objasnené základné skutočnosti dôležité pre rozhodnutie o vine. Na základe sťažnosti prokurátora krajský súd uznesením č. k. 8To 22/2012 z 25. apríla 2012 napadnuté uznesenie zrušil a vrátil vec okresnému súdu 30. apríla 2012. Prvý termín hlavného pojednávania bol nariadený na 26. september 2012, obhajkyňa obžalovaného predložila návrh na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľky, a preto bolo hlavné pojednávanie odročené na neurčito; prítomná sťažovateľka nebola vypočutá, hoci obžalovaný dal písomný súhlas, aby sa konalo v jeho neprítomnosti. Uznesenie o pribratí znalcov na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľky bolo odoslané 23. novembra 2012, uznesenie napadol sťažnosťou obžalovaný, namietal osoby znalcov. Uznesenie o pribratí znalkyne z odboru psychológie bolo odoslané 23. novembra 2012, sťažnosťou ho napadol prokurátor a obžalovaný vo vzťahu k osobe znalkyne. Obe sťažnosti boli predložené krajskému súdu 30. októbra 2013; spisový materiál bol vrátený okresnému súdu 28. januára 2014; sťažnosť obžalovaného bola zamietnutá, sťažnosti prokurátora bolo vyhovené. Hlavné pojednávanie bolo na žiadosť medzičasom už aj druhého splnomocneného obhajcu odročené na 11. jún 2014. Z dôvodu práceneschopnosti samosudkyne bolo odročené na neurčito. Termín hlavného pojednávania určený na 29. september 2014 bol na žiadosť jedného z obhajcov z dôvodu jeho práceneschopnosti odročený (splnomocnenkyňa poškodenej sa pripojila k návrhu prítomnej obhajkyne odročiť pojednávanie). Na hlavnom pojednávaní 19. novembra 2014, ktoré sa vykonalo v neprítomnosti obžalovaného, bola vypočutá sťažovateľka, svedkyňa a znalkyne z odboru psychológie; pojednávanie bolo odročené na 28. január 2015 a následne pre práceneschopnosť samosudkyne zrušené. Hlavné pojednávanie konané 29. apríla 2015 bolo odročené na 24. jún 2015 pre neprítomnosť svedka. Predmetné pojednávanie bolo odročené pre neprítomnosť oboch obhajcov, obžalovaného a svedka za prítomnosti poškodenej, splnomocnenkyne a znalca na neurčito. Nový termín hlavného pojednávania bol stanovený na 21. september 2015, na ktorom bol vypočutý znalec a svedok; pojednávanie bolo odročené na 2. december 2015, na ktorom

obhajcovia spochybnili znalecké posudky z prípravného konania, navrhli kontrolné znalecké dokazovanie; pojednávanie bolo odročené na neurčito s tým, aby boli do 3 týždňov predložené konkrétne požiadavky na znalca. Po urgenciách súdu obhajca 12. mája 2016 doručil otázky, na ktoré mal reagovať kontrolný znalecký posudok z odboru psychológie. Prokurátor 13. júla 2016 v reakcii na uvedené poukázal na uznesenie nadriadeného súdu z 19. novembra 2012, že nie sú pochybnosti o správnosti posudku z prípravného konania a nie je potrebné kontrolné znalecké dokazovanie. Samosudkyňa uzneseniami z 15. novembra 2016 pribrala do konania znalca z odboru psychológie na vypracovanie kontrolného znaleckého posudku k osobe obžalovaného, kontrolného znaleckého posudku k osobe sťažovateľky a znalca z odboru zdravotníctva na kontrolný znalecký posudok k ublíženiu na zdraví u sťažovateľky. Sťažnosti prokurátora boli predložené nadriadenému súdu 15. februára 2017, napadnuté uznesenia boli zrušené, spisový materiál bol prvostupňovému súdu vrátený 7. júna 2017. Hlavné pojednávanie konané 11. októbra 2017 bolo pre neprítomnosť svedka, u ktorého bola chyba v doručení predvolania známa od 25. septembra 2017, odročené na neurčito. Tento svedok ako jeden z troch svedkov navrhnutých v obžalobe na vypočutie bol z rovnakej adresy s rovnakým výsledkom predvolávaný už na hlavné pojednávanie 11. júna 2014, súd bol o tom, že je na danej adrese neznámy, poštovým doručovateľom upovedomený 22. mája 2014. Na hlavnom pojednávaní 8. februára 2018 sa nevykonávalo dokazovanie, nedostavila sa znalkyňa, ktorá vypracovala posudok na základe požiadavky obhajoby, a ani svedok, ktorého kontaktné údaje nezabezpečila obhajoba napriek uzneseniu z 11. októbra 2017. Pojednávanie bolo odročené na 18. apríl 2018, na základe ospravedlnenia a žiadosti splnomocnenkyne poškodenej bolo odročené na 28. jún 2018. Na základe oznámenia znalkyne, že bude na dlhodobo plánovanom pobyte v cudzine, hlavné pojednávanie bolo odročené na 28. jún 2018. Po vrátení zásielky, ktorá nebola v úložnej lehote vyzdvihnutá znalkyňou a obsahovala jej predvolanie na hlavné pojednávanie na 24. október 2018, z dôvodu jej neprítomnosti bolo pojednávanie odročené na 12. december 2018. Z dôvodu neospravedlnenej neprítomnosti uvedenej znalkyne, ktorá bola riadne predvolaná, bolo hlavné pojednávanie opätovne odročené, a to na 28. február 2019 (podľa zápisnice z hlavného pojednávania sa znalkyňa dostavila až po jeho odročení). Na hlavnom pojednávaní 28. februára 2019 bol vypočutý po prvýkrát obžalovaný a už uvádzaná znalkyňa, hlavné pojednávanie bolo odročené na neurčito. Dňa 25. septembra 2019 bola súdu doručená plná moc nového obhajcu, hlavné pojednávanie na základe jeho žiadosti z dôvodu kolízie pojednávania a predloženia nových návrhov na doplnenie dokazovania bolo odročené na 12. december 2019; pre práceneschopnosť samosudkyne bolo následne zrušené. Nový termín hlavného pojednávania bol stanovený na 22. január 2020, na ktorom obhajca požadoval vykonanie už skôr písomne navrhnutých 6 dôkazov, pojednávanie bolo odročené na neurčito. Uznesením z 3. februára 2020 bol do konania pribratý znalec z odboru zdravotníctva (odvetvie rádiológie), znalecký posudok bol súdu v písomnom vyhotovení doručený 2. apríla 2020. Uznesením zo 16. apríla 2020 bol do konania pribratý znalec z odboru zdravotníctva, odvetvia psychiatrie na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľky, ktoré sťažnosťou napadli prokurátor a obžalovaný. Krajský súd uznesenie zrušil a okrem iného poukázal na existenciu už predchádzajúceho a právoplatného uznesenia, na základe ktorého mal byť vyšetrený duševný stav sťažovateľky. Spisový materiál bol okresnému súdu vrátený 21. júla 2020. Znalecký posudok bol doručený 8. októbra 2020, termín hlavného pojednávania stanovený na 10. marec 2021 bol zrušený z dôvodu protipandemických opatrení. Nový termín hlavného pojednávania bol stanovený na 28. júl 2021, z dôvodu ospravedlnenia a žiadosti splnomocnenkyne bol odročený

na 18. november 2021 a z rovnakého dôvodu aj na 15. december 2021. Z dôvodu práceneschopnosti samosudkyne bolo pojednávanie zrušené. Hlavné pojednávanie konané 13. januára 2022 bolo odročené na 23. február 2022 pre neprítomnosť znalca, ktorý sa dostavil v uvedený deň, ale na iný čas. Pojednávanie nariadené na 23. február 2022 bolo zrušené pre práceneschopnosť samosudkyne. Ďalší termín hlavného pojednávania je stanovený na 12. máj 2022.

12. Na základe uvedeného opisu procesných úkonov v napadnutom konaní okresný súd konštatoval, že v určitých časových úsekoch došlo k obdobiam nečinnosti, tieto však boli spôsobné čiastočne objektívne (zložitosť veci, dĺžka trestného konania, potreba znaleckého dokazovania), ako aj správaním strán sporu, resp. ich zástupcov (vrátane sťažovateľky), čo prispelo v podstatnej miere k dĺžke konania napriek tomu, že súd primerane používal procesné prostriedky a neuznával procesné ospravedlnenia.

13. Okresný súd tiež poukázal na celkovú nepriaznivú personálnu situáciu na okresnom súde z hľadiska počtu sudcov a zamestnancov súdu, pretože uvedená konštatácia je potrebná v kontexte nielen konkrétneho, ale aj všeobecného vyjadrenia vo vzťahu k obdobiam nečinnosti v uvedenej právnej veci. Okresný súd tiež uviedol, že patrí k najzaťaženejším súdom z hľadiska nápadu v jednotlivých hlavných agendách – občianskoprávnej, trestnoprávnej, rodinnoprávnej, vo vedľajších agendách pripadajúcich k hlavným agendám a bol zároveň súdom s najväčším nápadom v exekučných veciach v Slovenskej republike (v rokoch 2010 – 2017) a v súčasnosti tomu zodpovedajúcim zostatkom exekučných vecí. Uvedená situácia v podstate trvá od roku 2010 do súčasnosti.

14. Okresný súd tiež poukázal na skutočnosť, že aj súčasná pandemická situácia výrazným spôsobom ovplyvňuje a v budúcnosti ovplyvní plynulosť súdnych konaní, čo sa objektívne prejaví v prieťahoch jednotlivých súdnych konaní.

II.2. Replika sťažovateľky:

15. Sťažovateľka k stanovisku okresného súdu uviedla, že vo veci vedenej pod sp. zn. 4T 101/2011, koná a rozhoduje od podania obžaloby (16. septembra 2011) až dosiaľ tá istá sudkyňa (v priebehu konania došlo k zmene jej priezviska). Sťažovateľke teda uniká súvislosť vybavovania exekučnej agendy, občianskoprávnej agendy, obchodnoprávnej agendy či pracovnoprávnej agendy s trestným konaním, v ktorom má postavenie poškodenej, na ktorú sa okresný súd odvoláva.

16. Vyjadrenie okresného súdu neobsahuje skutočnosti, ktoré by okresný súd zbavovali zodpovednosti za neprimeranú dĺžku tohto konania a prieťahy v ňom.

17. Sťažovateľka sa dôrazne ohradila proti tvrdeniu predsedu okresného súdu, že správanie strán sporu vrátane sťažovateľky prispelo v podstatnej miere k dĺžke konania. Ako je z ústavnej sťažnosti zrejmé, odročenie pojednávania na základe žiadosti právnej zástupkyne sťažovateľky, ktorých dôvody boli súdu vždy preukázané a súd ich akceptoval, predĺžilo konanie o 7 mesiacov, čo pri dĺžke konania 11 rokov a 7 mesiacov predstavuje zanedbateľnú dobu.

18. Okresný súd sa úplne vyhol sťažovateľkou namietanej absolútnej nesústredenosti v jeho postupe, a preto sťažovateľka poukazuje na argumentáciu uvedenú v ústavnej sťažnosti.

19. Pokiaľ predseda okresného súdu poukazuje na ovplyvnenie dĺžky konania protipandemickými opatreniami v súvislosti s ochorením COVID-19, z chronológie konania nevyplýva, že by z tohto dôvodu bolo odročené alebo nevykonané čo i len jediné hlavné pojednávanie. Osobitne je potrebné zdôrazniť, že konanie v priebehu roka 2020 bolo poznačené nápravou nesústredného postupu okresného súdu, ktorý ustanovil svojím uznesením zo 16. apríla 2020 znalca na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľky, „*zabudnúc, že už v roku 2012 pribral do konania, na podanie takejto istého znaleckého posudku, iných znalcov.*“.

20. Sťažovateľka zdôraznila, že v predmetnej veci nejde o skutkovo ani právne zložitú vec. Konanie je vedené o obžalobe podanej na jediného obžalovaného, v konaní vystupuje sťažovateľka ako jediná poškodená a obžalovanému sa kladie za vinu spáchanie jediného trestného činu jediným skutkom. Skutočnosť, že okresný súd priberá znalcov, aby na nich na 8 rokov „*zabudol*“, nie je prejavom zložitosti veci, ale neospravedlniteľnej nesústredenosti súdu.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

21. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením jej označených práv je založená na jej tvrdení o neefektívnom a nekoordinovanom postupe okresného súdu v trestnom konaní, v ktorom má sťažovateľka postavenie poškodenej.

22. K postaveniu poškodenej v trestnom konaní ústavný súd poukazuje na to, že uplatnenie nároku na náhradu škody poškodeným v rámci trestného konania je potrebné považovať za začatie konania podľa príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku. Keď poškodený uplatní svoj nárok na náhradu škody v trestnom konaní, zakladá to prekážku, aby si náhradu škody paralelne uplatnil aj na civilnom súde. Podmienkou aplikovateľnosti požiadavky primeranej lehoty podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru na občianskoprávne nároky na náhradu škody v trestnom konaní sa viackrát zaoberal Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ktorý potvrdil jeho aplikovateľnosť (napr. rozsudok Javor a Javorová proti Slovensku, body 46 – 48), ak sa poškodený k trestnému konaniu pripojil s cieľom získať náhradu škody, ktorá mu bola trestným činom spôsobená (IV. ÚS 523/2021).

23. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

24. Základnou povinnosťou súdu je preto zabezpečiť aj v trestnom konaní taký procesný postup, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty strán. Táto povinnosť súdu je implicitne obsiahnutá aj v § 1 a § 2 ods. 7 Trestného poriadku. Podľa § 247 ods. 5 Trestného poriadku pri nariadení hlavného pojednávania urobí predseda senátu všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie jeho riadneho priebehu a na to, aby vec bolo možné prejednať a rozhodnúť bez jeho odročenia.

25. Otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

26. Pri posudzovaní prvého kritéria zložitosti veci je zrejmé, že v danom prípade ide o trestné konanie s jediným obžalovaným, proti ktorému je vedené trestné stíhanie pre prečin ublíženia na zdraví podľa § 157 ods. 1, 2 písm. b) Trestného zákona. Z pohľadu ústavného súdu teda nejde o konanie, ktoré by sa svojou zložitou z hľadiska hmotnoprávneho alebo z hľadiska procesného práva vymykalo agende štandardne rozhodovanej okresným súdom. Určitú mieru zvýšenej skutkovej náročnosti možno badať z dôvodu potreby vypracovania viacerých znaleckých posudkov.

27. K druhému posudzovanému kritériu ústavný súd konštatuje, že z obsahu vyžiadaného súdneho spisu je zrejmé, že k celkovej dĺžke konania prispelo aj správanie osôb zúčastnených na konaní, v prvom rade správanie obžalovaného, ktorý sa nariadených pojednávaní nezúčastňoval a bol vypočutý až na pojednávaní konanom 28. februára 2019 (po viac ako siedmich rokoch od podania obžaloby), z dôvodu na strane jeho obhajcov boli odročené štyri pojednávania, z dôvodov na strane svedkov dve pojednávania (z toho raz zapríčinené okresným súdom a predvolaním svedka z adresy, na ktorej sa nenachádza, napriek znalosti o tejto skutočnosti) a z dôvodov na strane znalcov štyri pojednávania. Správanie sťažovateľky v priebehu celého doterajšieho trestného konania k dĺžke konania vo významnej miere neprispelo, keďže z jej podnetu bolo hlavné pojednávanie odročené v troch prípadoch, a to pojednávania nariadené na 18. apríl 2018, 28. júl 2021 a 18. november 2021, čo predĺžilo konanie o sedem mesiacov.

28. Pri hodnotení tretieho kritéria ústavný súd musel vziať do úvahy skutočnosť, že konanie na okresnom súde trvá od podania obžaloby 16. septembra 2011 dosiaľ bez meritórneho rozhodnutia. Už doterajšia dĺžka konania by sama osebe postačovala na konštatovanie neprimeranej dĺžky súdneho konania a zbytočných prietáhov v konaní.

29. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

30. Napriek tomu, že z obsahu predloženého súdneho spisu je zrejmé, že okresný súd sa pokúšal vo veci pojednávať, avšak z dôvodov na strane obžalovaného, svedkov, znalcov či sťažovateľky ako poškodenej bolo odročených spolu trinásť pojednávaní, z dôvodov na strane okresného súdu (práceschopnosť zákonnej sudkyne) bolo odročených päť pojednávaní. Z dôvodu pandemickej situácie bolo zrušené jediné pojednávanie 10. marca 2021.

31. Okrem celkovo neprimeranej dĺžky namietaného konania ústavný súd konštatuje, že v postupe okresného súdu je možné prakticky od jeho začiatku až dosiaľ identifikovať neefektívnosť a nesústredenosť, ktorá nepochybne podstatným spôsobom prispela k celkovo neprimeranej dĺžke konania.

32. Proti uzneseniu okresného súdu z 11. novembra 2011 o vrátení veci prokurátorovi podal prokurátor sťažnosť, ktorá bola krajským súdom posúdená ako dôvodná a napadnuté uznesenie bolo uznesením krajského súdu č. k. 8 To 22/2012 z 25. apríla 2012 zrušené a vec vrátená okresnému súdu s odôvodnením, že vrátenie veci nebolo účelné a neboli splnené podmienky na uvedený postup.

33. Uzneseniami z 19. novembra 2012 okresný súd rozhodol o pribratí znalcov z odvetvia psychiatrie a psychológie. Krajský súd uznesením č. k. 8 Tos 76/2013 z 2. decembra 2013 zrušil uznesenie okresného súdu o pribratí znalca z odvetvia psychológie s poukazom na nadbytočnosť ďalšieho znaleckého dokazovania, keďže neexistujú pochybnosti o úplnosti a správnosti znaleckého posudku z identického odvetvia vyhotoveného v prípravnom konaní. Znalkyňa, ktorá predmetný posudok vypracovala, bola následne (19. novembra 2014) okresným súdom vypočutá. Na identickom pojednávaní bola prvýkrát vypočutá aj sťažovateľka.

34. Ďalší nesústreďený postup je možné na strane okresného súdu identifikovať pri opakovanom rozhodovaní o pribratí znalca z odvetvia psychológie uznesením z 15. novembra 2016, ktorý mal vypracovať kontrolný znalecký posudok na účely vyšetrenia duševného stavu obžalovaného, ako aj sťažovateľky. Súčasne okresný súd rozhodol o pribratí znalca z odvetvia chirurgie a úrazovej chirurgie na účely posúdenia charakteru poranení sťažovateľky (vypracovania kontrolného znaleckého posudku). Krajský súd opakovane uznesením č. k. 8 Tos 17/2017 z 24. apríla 2017 zrušil všetky predmetné uznesenia okresného súdu o kontrolnom znaleckom dokazovaní ako nepotrebné a uložil mu, aby konal a rozhodol.

35. Ako neefektívne a v konaní nadbytočné posúdil ústavný súd aj uznesenie okresného súdu zo 16. apríla 2020, ktorým rozhodol o pribratí znalca z odboru psychiatrie na účely vyšetrenia duševného stavu sťažovateľky, ktoré bolo krajským súdom opätovne zrušené uznesením č. k. 8 Tos 39/2020 z 8. júna 2020 z dôvodu, že o nariadení identického znaleckého dokazovania už bolo právoplatne rozhodnuté uznesením okresného súdu z 19. novembra 2012, avšak znalecký posudok vyhotovený nebol. Ten bol okresnému súdu doručený po takmer ôsmich rokoch až 8. októbra 2020. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že všeobecný súd v rozsahu svojej právomoci nesie zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu znalca pri vypracovaní znaleckého posudku (III. ÚS 111/01, III. ÚS 56/02, II. ÚS 523/2010, II. ÚS 612/2015).

36. Pokiaľ ide o poukazovanie okresného súdu na personálno-organizačné okolnosti (vysoký počet pridelených vecí, nedostatok sudcov a zamestnancov na okresnom súde a pod.), ktorý možno vnímať ako obranu okresného súdu, ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej nie je možné prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to má za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezabavuje štát zodpovednosť za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní (IV. ÚS 97/04, IV. ÚS 136/03, IV. ÚS 35/06, II. ÚS 481/2017). Rovnako tak uviedol, že hoci nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti

výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania (pozri napr. I. ÚS 119/03, II. ÚS 179/2013, II. ÚS 264/2013, II. ÚS 481/2017).

37. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že z pohľadu sťažovateľky, ktorá je v procesnom postavení osoby poškodenej trestným činom, je absencia čo i len prvostupňového rozhodnutia okresného súdu po viac ako desiatich rokoch od podania obžaloby vnímaná veľmi citlivo a jej význam pre sťažovateľku je nepopierateľný. Z tohto dôvodu v spojení s neefektívnou činnosťou okresného súdu považoval ústavný súd trvanie namietaného konania za ústavne neakceptovateľné, a preto konštatoval porušenie sťažovateľkou označeného základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

38. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

39. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označeného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázal, aby okresný súd v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku nálezu).

40. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

41. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

42. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

43. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

44. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 10 000 eur, čo odôvodnila tým, že ako obeť trestného činu sa ani po desiatich rokoch nedomohla spravodlivosti, zadosťučinenia ani náhrady škody, prežíva sklamanie nad ľahostajnosťou okresného súdu pri ochrane jej práv.

45. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

46. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

47. Vzhľadom na celkovú dobu nečinnosti a neefektívnej činnosti okresného súdu, berúc do úvahy, že sťažovateľka sa o predĺženie tejto doby takmer nijako nepričinila, a zohľadňujúc aj konkrétne okolnosti prípadu a v neposlednom rade aj naplnenie princípu spravodlivosti, ústavný súd považoval priznanie sumy 4 000 eur za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku nálezu). Vo zvyšnej časti jej návrhu nevyhovelo (bol 5 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

48. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 616,38 eur, čo po zvýšení o daň z pridanej hodnoty predstavuje sumu 739,66 eur (bod 4 výroku nálezu).

49. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je v sume 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 11,63 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu a vyjadrenie k stanovisku okresného súdu).

50. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu